

Suomen Lähetysseuran ympäristöohjelma 2024–2028

Lähetysseuran ympäristötyöryhmä

SISÄLLYSLUETTELO

0.	Johdanto	3
1.	Perusta Lähetysseuran arvoissa	5
2.	Ympäristöprosessi	7
3.	Talouden ja toiminnan suunnittelu	15
4.	Ympäristökasvatus	20
5.	Jätehuolto ja kiertotalous	26
6.	Ruoka ja keittiöt	32
7.	Energia, kiinteistöt ja kiinteistönhoito	37
8.	Hautausmaat ja viheralueet	40
9.	Metsänhoito	42
10.	Liikenne	46
11.	Toimistotyö	51

0. JOHDANTO

Taustaa

Suomen Lähetyssseura oli ensimmäinen kristillinen järjestö ja on edelleen (10/2023) ainoa lähetyjärjestö, joka on saanut kirkon ympäristödiplomin. Lähetysseura sai ensimmäisen kirkon ympäristödiplominsa vuonna 2019, kun se tuli mahdolliseksi kirkon virallisille lähetyjärjestöille sekä järjestöt ja kirkko -sopimuksen solmineille tahoille. Ensimmäinen ympäristödiplomi oli voimassa vuodet 2019–2023, ja nyt se uusitaan vuosille 2024–2028, jolloin siihen ei tule taukoa.

Lähetyssseuran oma ympäristöohjelma on tehty osana kirkon ympäristödiplomin hakua. Sen sisällysluettelo mukailee ympäristödiplomin rakennetta ja aikajänne on valittu ympäristödiplomin uusimisvälin mukaisesti. Ympäristöohjelmassa on esitetty kokonaisuudessaan ympäristödiplomin rakenne, mutta erikseen mainittu, jos kyseinen kohta ei koske Lähetysseuraa (ainakaan ympäristöohjelman tekohetkellä syksyllä 2023). Lisäksi Lähetysseura on itse halunnut lisätä muutamia kohtia täydentämään ympäristödiplomia oman ympäristöohjelmansa kautta, jotta se on räätälöity suoraan Lähetysseuralle ja ottaa huomioon sen moninaisen työnkuvan niin Suomessa kuin työalueilla.

Edellinen ympäristöohjelma (2019–2023) ohjasi ja tuki pääasiassa Suomessa työskentelyä, mutta uudessa ympäristöohjelmassa (2024–2028) halutaan mahdollisuuksien mukaan ohjata ja tukea myös työalueilla tapahtuvaa työtä entistä paremmin. Työalueilla toki on rajatut mahdollisuudet tehdä muutoksia riippuen maantieteellisestä sijainnista ja paikallisista olosuhteista, mutta ympäristötyöryhmä ja ilmastoasiantuntijat tukevat mielellään alue- ja maatoimistoja, jotta he voisivat luoda myös omat ympäristöohjelmansa. Ympäristötyöryhmä kannustaa alueita tekemään omia ympäristöohjeistuksia ja samalla haluaa olla tukemassa eri työalueita jakamaan hyviä käytänteitä keskenään. Hyvänä esimerkkinä, että Tansaniassa on ollut oma ohjeistus vuodesta 2008 alkaen.

Tavoite

Lähetyssseura on tehnyt oman sitoumuksensa olla hiilineutraali vuoteen 2030 mennessä, mutta toteuttaminen on tarkoitus tehdä valmiiksi vuoteen 2028 mennessä eli ohjelmakauden loppuun mennessä, mihin pyritään myös ympäristöohjelman avulla. Hiilineutraalisuutavoitteesta tehdään kokonaan oma ohjeistus ja laskentadokumentit, jotta laskenta ja siihen liittyvä ohjeistus voidaan pitää mahdollisimman yksinkertaisena ja sitä pystyy tekemään useampi henkilö.

Lähetyssseuralle on myös lisäksi erilaisia sitoumuksia ja toimintaohjeita koskien ympäristö- ja/tai ilmastoasioita. Näitä kaikkia pyritään työstämään ja vastaavasti myös täydentämään ympäristötyöryhmän avulla. Yksinkertaistettuna tavoitteena on, että vuosien 2024–2028 aikana Lähetysseuran:

- Jokainen Lähetysseuran työntekijä sitoutuisi ympäristöohjelmaan
- Ympäristötyötä saataisiin koordinoitua paremmin ympäristöohjelman avulla
- Hyviä käytänteitä saataisiin jaettua Suomesta työalueilla ja takaisin

Toteuttaminen

Ilmastoresilienssi ja vähäpäästöinen kehitys ovat kaksi Lähetysseuran neljästä läpileikkaavasta teemasta kehitysyhteistyöohjelmassa (2022–2025). Koko Lähetysseuran yhteisessä ohjelmassa (2023–2028) ilmastoresilienssi on yksi läpileikkaava teema. Lähetysseura on siis myös ohjelmatyönsä osalta sitoutunut vahvasti ilmastomuutokseen vastaamiseen niin adaptaatiossa (ilmastonmuutokseen sopeutuminen) ja mitigaatiossa (ilmastonmuutoksen pienentäminen).

- Ympäristötyötä ohjaavat toimintasuunnitelman ja tämän ohjelman ohella esimerkiksi teologinen asiakirja sekä osastojen toimintasuunnitelmat
- Lähetysseuran hankintoja ohjaa hankintaohje, joka on varsin selväsanainen hankintojen vastuullisuuskriteereistä
- Lähetysseuran matkustusohjesäännössä on myös hyvin selkeästi kuvattu matkustamiseen liittyvät ohjeet ja säännöt

Työryhmä

Ohjelmassa tavoitteiden ja keinojen vastuut on nimetty tehtävänimikkeittäin, jotta vastuut säilyvät henkilöstömuutoksista huolimatta. Tiedonkulun helpottamiseksi alla on lista kyseisten tehtävien hoitajista ohjelman kirjoitushetkellä:

Johtoryhmä:

Toiminnanjohtaja
Johtaja, talous- ja hallinto
Johtaja, seurakuntayhteydet ja varainhankinta
Johtaja, viestintä
Johtaja, ulkomaantyö

Työryhmä:

Asiantuntija, Ilmastoresilienssi
Asiantuntija, Lähetystyö
Asiantuntija, Viestintä
Asiantuntija, Ympäristö ja ilmastomuutos
Henkilöstöpäällikkö
ICT-päällikkö
Koulutuskoordinaattori
Talouspalveluiden erityisasiantuntija
Varainhankkija

Huomioisen arvoista on se, että Lähetysseurassa organisaatorakenne vaihtuu vuoden 2024 alussa. Organisaatiomuutoksen jälkeen ympäristötyöryhmä muodostetaan uudestaan, ja se päivittää ympäristöohjelman ajantasaiseksi, mukaan lukien erityisesti vastuuhenkilöt. Ympäristötyö ja ympäristöohjelmassa sovitut vastuut ja tavoitteet ovat voimassa, vaikka niihin uuden organisaatorakenteen vuoksi tulisikin muuttamistarpeita.

1. PERUSTA LÄHETYSSEURAN ARVOISSA

Lähetysseuran teologista perustaa on määritelty vuoden 2015 dokumentissa Elämään ja oikeudenmukaisuuteen – Suomen Lähetysseuran toiminnan teologinen perusta ja yhteistyön periaatteet.

Luomakunta todistaa Jumalasta kauneudellaan, uudistumiskyvyllään ja suuruudellaan. Luonto on osallinen Jumalan missioon ja puhuttelee ihmistä ja ihmiskuntaa. Jumala luojana huolehtii hyvinvoinnistaan kaikesta luodusta, antaa viljalle kasvun, ihmiselle kyvyn huolehtia jälkeläisistään, eläimille suojan ja ruuan. Luotujen osa on kiittolisuus ja kutsumus elää sen arvon mukaan, jonka luotuna olemisen antaa. Persoonana ja yhteisön jäsenenä ihminen on kutsuttu elämään Jumalan maailmassa yltäkyläistä ja vastuullista elämää. Yltäkyläisyys nousee elämän henkisten, hengellisten ja fyysisten lahjojen vastaanottamisesta ja niistä nauttimisesta yhdessä toisten kanssa. Vastuullisuus tarkoittaa omien lahjojen käyttämistä myös toisten hyväksi. Samoin se tarkoittaa vastuuta aineellisten resurssien tasapuolisesta jakamisesta kaikkien ihmisten kanssa, jotka yhdessä ilmentävät Luoja Jumalan kuvana.

(Lähetysseuran toiminnan teologinen perusta, 2015, s. 12.)

Väestönkasvu ja ilmastonmuutos ovat aikamme suurimpia maailmanlaajuisia haasteita. Ilmastonmuutoksen aiheuttamat heilahtelut aiheuttavat yhä useampia ja yhä vakavampia katastrofeja. Säätilan ennakoimattomuus kiihdyttää köyhtymistä ja altistaa konflikteille, jotka liittyvät resursseihin. Vesi, metsät ja muut luonnonvarat hupenevat sekä ilmastonmuutoksen että ympäristön saastumisen ja voimakkaan väestönkasvun vuoksi.

(Lähetysseuran toiminnan teologinen perusta, 2015, s. 6.)

Meillä jokaisella on vastuu ympäristöstämme ja sen resurssien jakamisesta maailmassa. Ympäristöuhat koskettavat monesti pahiten kaikkein heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä. Heillä ei ole mahdollisuutta suojautua negatiivisilta vaikutuksilta tai katastrofeilta. Lisäksi he ovat myös monesti suoraan riippuvaisia luonnonvarojen käyttämisestä perustarpeidensa täyttämiseksi. Toisaalta maailman hyvätuloisten ympäristöjalanjälki on monesti kaikkein suurin. Heillä on myös parhaat mahdollisuudet muuttaa toimintaansa säilyttäen henkisesti, hengellisesti ja fyysisesti mielekkään elämän. Ympäristövastuu on siis olennainen tapa toteuttaa Lähetysseuran tehtävää.

Jumalan valtakunnan esiin murtautuminen kutsuu kirkkoa työhön luonnon suojelemiseksi ja varjelemiseksi. Kirkon missio ei ainoastaan ota huomioon luomakuntaa vaan edistää sen hyvinvointia ja kutsuu ihmisiä viljelemään ja varjelemaan ympäristöä ja luonnossa näkemäänsä Jumalan elämää (1. Ms. 2:15). Näin se osallistuu elämän ylläpitämiseen ja jatkamiseen.

(Lähetysseuran toiminnan teologinen perusta, 2015, s. 17.)

Ympäristö- ja ilmasto-ongelmat voivat tuntua ylivoimaisilta, ja niiden ratkaisut oman elämän ulottumattomissa olevilta. Ottamalla vastuun oman toimintamme ympäristövaikutuksista, niin negatiivisista kuin positiivisista (esim. kasvatus, tietoisuuden lisääminen), voimme kuitenkin rohkaista ihmisiä ja luoda toivoa. Voimme näyttää vastuullisen toiminnan olevan mahdollista ja mielekästä.

2. YMPÄRISTÖPROSESSI

Ympäristöohjelman toteutumisesta raportoidaan toimintakertomuksessa vuosittain johtoryhmälle sekä lisäksi kirjoitetaan ympäristöohjelman raportti vuosittain, mikä esitellään myös johtoryhmälle. Tarkemmin edistymistä seurataan tämän ohjelman taulukoiden avulla. Vuosittaisen tarkastelun yhteydessä voidaan mahdollisesti erikseen vielä tarkentaa tiettyjä kohtia, vastuuhenkilöitä tai tavoitteita. Tarpeen mukaan vielä varmistetaan talous- ja hallintojohtajalta, vaatiiko se hyväksynnän johtoryhmältä tai johtotiimiltä.

Ympäristöprosessin tarkoitus on, että kaikki Lähetysseuran työntekijät tuntevat työnkuviensa ympäristövaikutukset sekä mahdollisuudet ympäristön kannalta positiivisiin muutoksiin.

Ympäristötyöryhmä on nimetty talous- ja hallintojohtaja Jaana Seppäsen alaisuuteen. Ympäristötyöryhmään on nimetty seuraavat henkilöt (vuonna 2023):

- Elina Lehikoinen (puheenjohtaja, ulkomaanosasto)
- Mikko Pyhtilä (koolle kutsuja, seurakunta- ja varainhankinta)
- Britt-Helen Lindman (jäsen, seurakunta- ja varainhankinta)
- Heli Sundholm (jäsen, talous-, toimisto- ja kiinteistöpalvelut)
- Minna Havunen (jäsen, viestintä)
- Margit Karlsson (jäsen, ICT-yksikkö)

Tarkoituksena on myös erityisesti laajentaa työtä myös alueiden suuntaan, jolloin työryhmään lisätään vielä vuoden 2024 alussa:

- Aluejohtaja (päätetään erikseen vuoden 2024 alussa)
- Työntekijä alueelta (päätetään erikseen vuoden 2024 alussa)

Lisäksi kokouksiin ja raportointiin kutsutaan tarpeen mukaan myös muiden osastojen ja/tai teemojen asiantuntijoita, jotta ympäristötyöryhmä pystyy toimimaan parhaan mahdollisen olemassa olevan tiedon mukaisesti. Yhteistyötä tehdään myös tarpeen mukaan eri työryhmien kanssa talon sisällä sekä hankintaan ulkopuolista konsultointia.

Lähetysseura on halunnut ottaa ympäristödiplomin tavoitteiden lisäksi seurattaviksi kvantitatiiviksi ympäristöindikaattoreiksi seuraavat:

- Vähennetään lentojen hiilidioksidipäästöjä 30 % vuoteen 2028 mennessä (referenssitaso vuonna 2023). Huomioisen arvoista on, että tavoite suhteutetaan työn laajuuteen vuosien 2023 ja 2028 vertailussa.
- Lisätään ympäristömerkittyjen tuotteita 10 % ohjelmakauden aikana (referenssitaso vuonna 2023)
- Lisätään työmatkojen kulkemista julkisilla, pyöräillen tai kävellen 10 % ohjelmakauden aikana (referenssitaso vuonna 2023)
- Pienennetään energiankulutusta (vaikka olisi uusiutuva energia) 10 % vuoteen 2028 mennessä (referenssitaso 2023)
- Järjestetään henkilöstölle kolme ympäristökoulutusta vuodessa (esim. Maailman luontopäivä)
- Tuetaan maa- ja aluetuomistoja kehittämään heidän omat ympäristöohjelmansa, huomioiden olemassa olevat tarpeet ja olosuhteet

Tavoite	Keinot	Vastuu	Aikataulu
2.1. Lähetysseuran oma ympäristöjärjestelmä	Lähetysseuralla on ollut voimassa Ympäristöohjelma 2019–2023 ja Ympäristöohjelma uusitaan vuosille 2024–2028. Vuoden 2024 alussa vielä tarkastetaan Ympäristöohjelma ja otetaan siinä huomioon organisatiomuutos, jotta jokaiselle tavoitteelle löytyy vastuhenkilö.	Toiminnanjohtaja ja ympäristötyöryhmä	2023–2024
2.2. Johdon sitoutuminen	Johtoryhmä sitoutuu myös uuteen ympäristöohjelmaan (2024–2028) ja vie muutosta eteenpäin koko organisaatiossa. Ympäristötyöryhmä toimii tukena tässä.	Toiminnanjohtaja ja ympäristötyöryhmä	2024–2028
2.3. Ympäristödiplomikoulutus	Ympäristödiplomista ja ympäristöohjelmasta pidetään koko Lähetysseuran koulutus keväällä 2024 ja tarvittaessa myös lisää koulutuksia. - Ympäristödiplomikoulutus nauhoitetaan ja mahdollisuuksien mukaan hankintaan myös tulkkaus englanniksi, jotta se on saavutettavissa koko henkilöstölle. - Lisäksi myös ympäristödiplomin ja -ohjelman materiaali käännetään mahdollisuuksien mukaan englanniksi, jotta se on saavutettavissa koko henkilöstölle. Lisäksi Lähetysseuran omaa koulutus- ja perehdytysmateriaalia päivitetään vuoden 2024 aikana vastaamaan uutta ympäristödiplomia ja -ohjelmaa. - Esitellään ympäristödiplomi ja -ohjelma, sen sisältämät asiat perehdytyksessä ja annetaan linkit lisätietojen sijaintiin - Yritetään luoda oma moduuli verkkoperehdytykseen ja linkittää se osaksi suurempaa	Ympäristötyöryhmä, koulutskoordinaattori, HR-asiantuntija, IT-yksikkö Ympäristötyöryhmä, koulutskoordinaattori, ilmastoasiantuntijat	Kevät 2024 ja tarpeen mukaan Jatkuva päivitys, mutta materiaalien pääasiallinen työstäminen tapahtuu vuoden 2024 aikana.

	kokonaisuutta (läpileikkaavasti Lähetysseuran strategian mukaisesti) - Tehdään selkeä lista luettavista dokumenteista, esim. hankintaohjesääntö, matkustussääntö, jotta niihin pääsee kaikki henkilöstö helposti käsiksi - Ympäristöystävällisistä käytännöistä ja muutoksista tiedotetaan intrassa aktiivisesti		
2.4. Hiilineutraali Lähetysseura 2030	Lähetysseura pyrkii hiilineutraalisuuteen vuoteen 2030 mennessä (mutta toteutus vuoteen 2028 mennessä). Keinoiksi on nimetty johtoryhmässä ja hallituksessa (16.6.2022): - Hiilipäästöjen pienentäminen - Sijoitusportfolio - Hiilinielujen kasvattaminen Lisäksi tutkitaan koko ajan mahdollisuuksia, miten Lähetysseuran hiilijalanjälkeä voitaisiin pienentää omalla toiminnalla. Viimeinen vaihtoehto on päästöjen hyvittäminen ulkopuolisten toimijoiden avulla. - Ensin selvitettävä hiilijalanjäljen suuruus kokonaisuudessaan - Huomioitava, että tähän on varattava tulevaisuudessa budjettia	Vastuuhenkilö: ilmastoasiantuntija Työn tukeminen ja jalkauttaminen: Toiminnanjohtaja, johtoryhmä, ympäristötyöryhmä	Jatkuva, mutta hiilineutraalisuustavoite valmis vuoteen 2028 mennessä
2.5. Ympäristövastaava	Suomessa ilmastonmuutoksen ja ympäristön asiantuntijaksi on nimetty Elina Lehikoinen ja työalueella (Zimbabwe) ilmastoresilienssin asiantuntijaksi on nimetty Ruusa Gawaza. Työnkuviin kuuluu vaikuttamistyö eri sidosryhmien kanssa niin kansallisesti kuin kansainvälisesti,	Asiantuntija, ilmastonmuutos ja ympäristö, Elina Lehikoinen Asiantuntija, ilmastoresilienssi, Ruusa Gawaza	Jatkuva

	- Asiantuntijat (ilmastoresilienssi, ilmastonmuutos, ympäristökasvatus, lähetystyö, viestintä) - Henkilöstöhallinto - Varainhankinta - Talous-, toimisto- ja kiinteistöpalvelut - Koulutuskoordinaattori - ICT-päällikkö Lisäksi muita henkilöitä on tarpeen mukaan konsultointi niin Suomessa kuin työalueilla.	Työn tukeminen ja jalkauttaminen: Toiminnanjohtaja ja johtoryhmä	
2.10. Ympäristöohjelman seuranta	Ympäristöohjelmaa seurataan ja siitä raportoidaan vuosittain johtoryhmälle sekä toimintakertomuksessa. Lisäksi luodaan vuosikello ympäristöohjelmaan: - Tehdään yhteistyössä eri osastojen kanssa ja pyritään huomioimaan eri osastojen kiireelliset ajat - Integroidaan hiilineutraaliustavoitteen vuosikelloon Varsinainen ympäristöohjelman seuranta tapahtuu tämän taulukon avulla, jossa selkeästi ilmoitetaan tavoite, vastuu ja aikataulu. - Lisäksi sovitaan esihenkilöiden kanssa jatkosta, jos organisaatiossa ja Ympäristötyöryhmässä tapahtuu henkilöstömuutoksia - Myös mahdolliset muutokset alueilla huomioidaan ja integroidaan ympäristöohjelmaan	Ympäristötyöryhmä Ympäristötyöryhmä ja muu tarvittava henkilöstö Osastojen johtajat ja Ympäristötyöryhmä	Jatkuva, vuosittain raportointi 2024 Jatkuva
2.11. Auditointi	Auditointi tehdään ympäristödiplomin hakuvaiheessa loppuvuodesta 2023.	Ympäristötyöryhmä ja Kirkkohallituksen auditoija.	2023
2.12. Ympäristödiplomin uusiminen	Ympäristöohjelmaa seurataan ja siitä raportoidaan vuosittain johtoryhmälle sekä	Ympäristötyöryhmä, hankehallinto ja ilmastoasiantuntijat	2024–2028

	toimintakertomuksessa. Liitteenä vuosilta 2019–2023 ympäristöraporit. Ympäristödiplomi on tarkoitus uusida taas vuonna 2028 vuosille 2029–2032. Huomioimisen arvoista: - Ympäristöohjelmaa aletaan soveltamaan vähitellen ja mahdollisuuksien mukaan myös alue- ja maatoimistoihin. - Lisäksi käydään kumppanien ja kirkkohallituksen kanssa keskusteluita, jos myös kumppaneille voisi laatia soveltuvien osien ympäristöohjelmat.	Kirkkohallitus, kumppanit ja Ympäristötyöryhmä	2024–2028
2.13. Oma väliauditointi	Ympäristöohjelmaa seurataan ja siitä raportoidaan vuosittain johtoryhmälle sekä toimintakertomuksessa. Liitteenä vuosilta 2019–2023 ympäristöraporit. Uusitun ympäristöohjelman (2024–2028) väliauditointi tehdään vuoden 2026 aikana.	Ympäristötyöryhmä ja Kirkkohallituksen auditoija.	2026
2.14. Viestintä	Lähetysseura viestii ilmastokriisin vaikutuksista työalueilla korostaen ilmasto-oikeudenmukaisuutta: köyhimmät maat kärsivät ilmastokriisin vaikutuksista eniten, vaikka ne ovat siihen vähiten vaikuttaneet. Viestinnässä korostamme rikkaiden maiden eettistä vastuuta tukea köyhimpiä ilmastokriisiin sopeutumisessa. Lisäksi viestinnässä tuodaan esiin käytössä olevia keinoja, joilla kaikkein köyhimmät ihmiset voivat paremmin sopeutua ilmastonmuutokseen ja hillitä sitä.	Viestintäyksikkö	Jatkuva

	Lähetysseura viestii niin sisäisesti kuin ulkoisestikin Lähetysseuran ympäristösitoumuksista ja niiden toteutumisesta. Lähetysseuran viestintäkanavia ovat: - X (entinen Twitter) - Facebook - LinkedIn - Instagram - Omat nettisivut: artikkelit, uutiset, blogi, näkökulmat - Podcast - Seurakuntavierailut - Uutiskirjeet - Kustannusliikkeen materiaalit - Lähetysseuran omat - Mission-lehti - Tapahtumien ja seminaarien järjestäminen, vieraileminen puhujina eri tapahtumissa		
2.15. Muut toimenpiteet	Lähetysseura on halunnut ottaa ympäristödiplomin tavoitteiden lisäksi seurattaviksi kvantitatiiviksi ympäristöindikaattoreiksi seuraavat: - Vähennetään lentojen hiilidioksidipäästöjä 30 % vuoteen 2028 mennessä (referenssitaso vuonna 2023). Huomioisen arvoista on, että tavoite suhteutetaan työn laajuuteen vuosien 2023 ja 2028 vertailussa. - Lisätään ympäristömerkittyjen tuotteita 10 % ohjelmakauden aikana (referenssitaso vuonna 2023) - Lisätään työmatkojen kulkemista julkisilla, pyöräillen tai kävellen 10 % ohjelmakauden aikana (referenssitaso vuonna 2023)	Koko Lähetysseura, johtoryhmä ja ympäristötyöryhmä	Jatkuva

	- Pienennetään energiankulutusta (vaikka olisi uusiutuva energia) 10 % vuoteen 2028 mennessä (referenssitaso 2023) - Järjestetään henkilöstölle kolme ympäristökoulutusta vuodessa (esim. Maailman luontopäivä) - Tuetaan maa- ja aluetuotoja kehittäämään heidän omat ympäristöohjelmansa, huomioiden olemassa olevat tarpeet ja olosuhteet Nämä ovat vaativammat tavoitteet kuin edellisen ympäristöohjelman (2019–2023) tavoitteet: - Lentojen hiilidioksidipäästöjen vähentäminen 25 % vuodesta 2017 → <i>Dataa vain vuodesta 2019 ja periaatteessa saavutettu, mutta luultavasti vain koronan takia</i> - Lisätään työmatkojen kulkemista julkisilla, pyöräillen tai kävellen 5 % ohjelmakauden aikana → <i>ei ole tehty koronavuosina mittaamista, mutta mittaus tehdään uudestaan taas vuonna 2023</i> - Ympäristömerkittyjen tuotteiden lisääminen 5 % ohjelmakauden aikaan → <i>ei ole varsinaista mittausta, mutta on hankinta-ohjeistusta</i>		
--	---	--	--

3. TALOUDEN JA TOIMINNAN SUUNNITTELU

Hankinnoissa on otettava huomioon mahdollisuuksien mukaan kestävän kehityksen vaatimukset, palveluiden, tuotteiden, valmistusprosessien, pakkausmateriaalien ja kuljetuksesta aiheutuvat ympäristövaikutukset sekä kierrätysmahdollisuudet koko elinkaaren aikana.

- Tämä koskee koko henkilöstöä niin tavaroiden kuin lentojen ostossa.
- Tätä voidaan tukea myös erillisillä koulutuksilla.

Ympäristövaatimuksista voidaan joustaa kustannussyistä vain, mikäli vaihtoehtoinen tarjous on merkittävästi edullisempi. Lähtökohtaisesti tehdään silti vähemmän hankintoja, sillä kestävydestä ei haluta luopua kustannussyistä. Tuotteita, joiden valmistuksessa on käytetty lapsityövoimaa tai loukattu ihmisoikeuksia, ei hankita.

- Kaikessa toiminnassa tietoisuus hankintaohjeen vaatimuksista tai tavoista toteuttaa sitä ei välttämättä ole riittävällä tasolla.
- Tätä voidaan tukea myös erillisillä koulutuksilla.

Sijoitustoimintaa puolestaan ohjaa vuosittain päivitettävä sijoitus- ja rahoitustoiminnan suunnitelma. Lähetysseuran hallitus on hyväksynyt sijoitusportfolion yhdeksi tavaksi pienentää Lähetysseuran hiilijalanjälkeä ja sijoitusportfolion ympäristövaikutukset tarkastetaan vuosittain hiilineutraalisuustavoitteen sekä vuosikellon yhteydessä.

- Ympäristödiplomista tulee ohjeistus kestävään sijoittamiseen, mitä seurataan mahdollisuuksien mukaan.
- Tätä voidaan tukea myös erilaisissa asiantuntijatapaamisilla.

Tavoite	Keinot	Vastuu	Aikataulu
3.1 Toiminta- ja taloussuunnitelma	Toiminta- ja taloussuunnitelma liitteenä	Ympäristötyöryhmä	Vuosittain
3.2. Toimintakertomus	Ympäristöraportti liitteenä	Ympäristötyöryhmä	Vuosittain
3.3. Hankintaohjeet ja -koulutus	Lähetysseuralla on voimassa jatkuvasti päivitettävä hankintaohjesääntö, mitä tulee noudattaa kaikissa hankinnoissa. - Hankintaohjesääntö on päivitetty vuonna 2023. - Hankintaohje liitteenä	Koko Lähetysseuran henkilöstö	Jatkuva
	Koulutuksia liittyen hankintoihin järjestetään tarpeen mukaan ja henkilöstön vaihtuessa: - Lisäksi varmistetaan, että uudet työntekijät lukevat hankintaohjesäännön, sillä	Osaston esihenkilöt, HR-asiantuntija ja koulutuskoordinaattori	Jatkuva

	hankintaohjesääntö koskee koko Lähetysseuran henkilöstöä. Kartoitetaan ympäristökriteerien soveltamista - Painettuihin materiaaleihin - Varainhankintamateriaaleihin - Majoitushankintoihin - Kalustehankintoihin Lisäksi käydään talon sisäistä keskustelua siitä, että on tarpeen tiukassa taloudellisessa tilanteessa tehdä vähemmän hankintoja, jotta ne toteutettavat hankinnat olisivat silti ympäristökriteeristön täyttäviä.	Hankintojen toteuttajat ja Ympäristötyöryhmä Hallinto- ja talousjohtaja sekä Ympäristötyöryhmä yhteistyössä johtoryhmän kanssa.	Vuosi 2024 Vuosittain
3.4. Ympäristömerkityt tuotteet ja ympäristösertifikaatit	Käytössä olevat ympäristömerkityt- ja sertifioidut tuotteet: - Puhtaanapito: kaikki siivousaineet, astianpesuaineet, vessapaperit yms. - Toimistotarvikkeet: kuivamustekynät, postit –laput, kopiopaperit, paristot osittain - Painotalot; painotuotteet, jaettavat varainkeruumateriaalit; kassit yms. Ympäristötyöryhmä tekee selvityksen parhaista sertifikaateista, jotka soveltuvat Lähetysseuralle parhaiten ja antavat suosituksia sen pohjalta. - Lista viedään myös Intraan, jolloin sen on kaikkien saatavilla.	Talouspalveluiden erityisasiantuntija Ympäristötyöryhmä	2024 2024
3.5. Uusio- ja kierrätystuotteet	Tuotteita hankittaessa selvitetään uusio- ja kierrätystuotteiden saatavuus ja ensisijaisesti hankitaan niitä.	Talouspalveluiden erityisasiantuntija	Jatkuva
3.6. Vastuullinen sijoittaminen	Lähetysseura ottaa mahdollisuuksien mukaan vastuullisen sijoittamisen periaatteet huomioon ja tähtää täyttämään ne vuoden 2028 loppuun mennessä:	Hallinto- ja talousjohtaja	Vuoteen 2028 mennessä

	- Suosii sijoituskohteinaan vastuullisia yrityksiä - Välttää sijoittamasta yrityksiin, jotka eivät noudata hyvää hallintotapaa tai kansainvälisiä ihmisoikeus- ja työelämysopimuksia (YK:n ja OECD:n ohjeistot) - Noudattaa vastuullisuuskriteereitä (ympäristö-, sosiaaliset ja hallintotapa-asiat) kaikissa sijoituspäätöksissä - Pyrkii vaikuttamaan yrityksiin niin, että ne sitoutuvat vastuullisiin toimintatapoihin. Lisäksi voidaan tarpeen mukaan: - Käydä keskusteluita varainhoitajien ja salkunhoitajien kanssa - Kutsua asiantuntijoita analysoimaan sijoituksia - Järjestää koulutusta kestävästä yritys yhteistyöstä		
3.7. Hiilineutraalisuus ja päästöjen kompensointi	Lähetysseura laskee päästöjä eli ilmastoalämmittävää potentiaalia ensisijaisista päästölähteistä (energia ja matkustaminen) Suomessa, mutta laajentaa tätä mahdollisuuksien mukaan myös alueille. Lisäksi myöhemmin laskentaan mahdollisuuksien mukaan myös toissijaisia päästölähteitä (kuten jätteet, palvelut, hankinnat). Lisäksi laskennassa kehitetään tapaa kerätä suuria määriä dataa mahdollisimman tehokkaasti ja luodaan laskuri, missä voidaan hallita päästökertomien päivittämistä. Päästöjen lisäksi myös jossain tapauksissa voidaan seurata pelkkää ostohintaa (kuten ulkomaan sähkönkulutus).	Ilmastoasiantuntija ja Ympäristötyöryhmä Ilmastoasiantuntija ja hallinto- ja talousosasto	Jatkuva 2024

	Kompensointi on viimeinen vaihtoehto saavuttaa hiilineutraalisuustavoite ja sitä ennen tulevat päästöjen pienentäminen sekä sijoitusportfolio. Mahdollisessa kompensoinnissa tehdään tarkkaa vertailua, jotta Lähetysseura valitsee kestävän tavan tehdä kompensointia. Lisäksi on huomioitava, että myös Lähetysseuralla on myös pitkälle ulottuva hiilikädenjälki hanketoiminnan kautta, missä tuetaan ympäristöhankkeita, vaikka tätä ei lasketa Lähetysseuran hiilineutraalisuustavoitteessa. Hiilikädenjälkeä kasvattaa myös Lähetysseuran aktiivinen toiminta Suomessa. Lähetysseura tiedottaa avoimesti ilmastonmuutoksen vaikutuksista ja toteuttaa erilaisia ilmasto- ja ympäristöaiheisia tapahtumia seurakuntien kanssa, Maailma kylässä -festareilla ja vastaavissa kannustaen ihmisiä aktiiviseen ilmastotyöhön.		
3.8. Lähetystyö ja kansainvälinen diakonia	Suomen Lähetysseura on kirkon virallinen lähetysjärjestö ja yksi Suomen suurimmista kehitysyhteistyöjärjestöistä, joka toiminnallaan antaa seurakunnille mahdollisuuden toteuttaa lähetystyötä ja kansainvälistä diakoniaa. Lähetysseuran toiminta tapahtuu yli 20 eri maassa toimivien kumppaneiden kanssa. Vuonna 2023 Lähetysseuralla oli 24 ympäristöön liittyvää hanketta 11 maassa.	Ulkomaanosaston johtaja	Jatkuva
3.9. Muut toimenpiteet	Laitehankinnoissa erityisesti pyritään lisäämään ympäristöystävällisyyttä: - Uusitaan epäkunnossa olevia toimistolaitteita ratkaisulla, jotka mahdollistavat ympäristöystävällisemmän laitekannan	IT-yksikkö	Jatkuva

	- Lisäksi mikäli paristojen korvaaminen akku-paristoilla hiirissä ja näppäimistöissä ei tuota ongelmia, hankitaan akkuja lisää - Käytöstä poistuvaa kalustoa tarjotaan henkilökunnalle Lisäksi viestitään aktiivisesti aineettomista lahjoista.		
--	---	--	--

4. YMPÄRISTÖKASVATUS

Lähetysseuran ympäristökasvatus tapahtuu pääasiassa kolmella tavalla:

1. ulkoisella viestinnällä
2. sisäisellä viestinnällä ja koulutuksella
3. varsinaisessa kasvatustyössä.

Varsinaiseen kasvatustyöhön kuuluu mm. rippikoulutoiminta, nuorisoleirit sekä seurakunta- ja kouluvierailut. Seurakunta- ja kouluvierailujen aiheina on globaalikasvatus ja lähetystyö, joihin globaalit ympäristövaikutukset liittyvät olennaisesti. Viestintää on myös vaikutus yhteistyötahoihin, esimerkiksi ottamalla ympäristövaikutukset huomioon tapahtumajärjestämisen valinnoissa. Ympäristökasvatus kuuluu myös Felm volunteerien ja Lähde liikkeelle -koulutuksiin.

Uusittu ympäristökasvatussuunnitelma otetaan käyttöön loppuvuodesta 2023.

Tapahtumajärjestämisen ympäristövaikutuksien minimoimiseen apua voi saada esimerkiksi Hiilifiku järjestö -koulutuksista tai heidän internet-sivuiltaan. Hiilifiku järjestö -klinikoita voi myös tiedustella hankkeelta.

Tavoite	Keinot	Vastuu	Aikataulu
4.1. Ympäristökasvatussuunnitelma	Uusi ympäristökasvatussuunnitelma otetaan käyttöön loppuvuodesta 2023 ja kehittämistarve tarkastetaan vuosittain.	Ympäristötyöryhmä	2023 alkaen
4.2. Jumalanpalveluselämä	Katso kohta 4.5. tarkemmin.	Rippikoulu- ja lähetyskasvatuksen asiantuntija	Jatkuva
		Lähetystyön asiantuntijat	Jatkuva
			Jatkuva
		Fokuksen yhteistyöstä vastaava/ Seurakuntavierailut / Lähetystyön asiantuntijat	Jatkuva

4.3. Ympäristökasvatuksen viestintä ja vuosikello	Liitteenä ympäristökasvatuksen vuosikello, päivitetty 2023. Ympäristökasvatuksen vuosikello kytkeytyy viestinnän vuosikelloon, mm. erilaisten kampanjoiden aikana.	Ympäristötyöryhmä	Alkuvuosi 2024
4.4. Ympäristökasvatus kasvun kaaren eri vaiheissa	Lähetysseuran työ tavoittaa kaikenikäisiä ihmisiä eri puolilla Suomea. Seurakunnat hyödyntävät Lähetysseuran tuottamaa materiaalia eri työmuodoissaan ja vierailuilla/tapahtumissa Lähetysseuran työntekijät kohtaavat eri ikäisiä ihmisiä. Ympäristökasvatusta pidetään osana mm. seuraavia työ- ja/tai toimintamuotoja: - Seurakuntavierailuilla eri ikäryhmille - Koulu- ja seurakuntatyötä (Globaalikasvatus), opettajat - Työntekijöiden koulutusta - Vapaaehtoisten koulutusta - Rippikouluja - Lähetysjuhlat - Maailma kylässä - Lähde liikkeelle -koulutusta	Lähetystyöntekijät, lähetystyön asiantuntijat Globaalikasvatuksen asiantuntija Ympäristöasiantuntija, ympäristötyöryhmä, palvelupäälliköt Felm volunteer koordinaattori Rippikoulu- ja lähetyskasvatuksen asiantuntija Ympäristötyöryhmä, tapahtuma-koordinaattori	Jatkuva
4.5. Hartaus- ja jumalanpalveluselämä	Päiväkummussa järjestettävistä kesäkirkoista (keski- viikkoisin klo 18) vastaavia kesäteologeja ohjeistetaan pitämään yksi luomakunnan varjeluun ja viljelyyn liittyvä messu. Ranualla Kangaslammin tilalla pihakirkot kesäaikaan 1/kk. Triplan Fokuksen yhteistyö viikkomessuissa. Vähintään yksi jumalanpalvelus vuodessa luomakunta- teemalla (Luomakunnan sunnuntai).	Musiikki- ja taidetyön koordinaattori Lähetystyön asiantuntijat, Rippikoulu- ja lähetyskasvatuksen asiantuntija, tiedotus Ympäristötyöryhmä	Vuosittain

	Pidetään vuosittain vähintään yksi luomakunnan viljelyyn ja varjeluun liittyvä hartaus. Esim. keväisin (luomakunnan sunnuntai kirkkokalenterissa touko-lokakuu) Luomakunta-aiheinen rukous- ja hartausmateriaali osana leirejä, seurakuntavierailuja ja tiedotusta. Osallistuminen Ekumeenisen neuvoston Vastuuviikkoon työyhteisönä (esim. rukous- ja jumalanpalvelusmateriaalin jakaminen). Osallistuminen ekumeeniseen Season for Creation – teemakuukauteen (sinä aikana pidetään mm. ekoteologinen tilaisuus ulkomaantöiden kumppaneille)	Ilmastoasiantuntijat ja teologinen asiantuntija	
4.6. Luontopolut ja hiljaisuudelle rahoitetut paikat	Päiväkummussa on luontopolku hiljentymis- ja opastauluineen, joita hyödynnetään leireillä. Ranuan Kangaslammin tilan kehittäminen, luonnon, luonnonsuojelualueen ja hiljaisuuden hyödyntämisen hartauselämässä.	Päiväkummun henkilöstö, ympäristötyöryhmä Kangaslammin toiminnasta vastaava, ympäristötyöryhmä	Jatkuva Suunnitelma kesälle 2024
4.7. Verkostoyhteistyö ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen	Verkostoyhteistyön ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinoja ovat muun muassa seuraavat: - Lähetysjuhlilla käytännön järjestelyistä vastaaviin seurakuntiin - Toivon markkinoille, Porkkanamarkkinoille ym. tuleviin seurakuntiin - Maaailma kylässä järjestelyihin - Seurakuntavierailuilla lähetystapahtumiin kehittämisideoita kestävyysnäkökulmalla - Jumalanpalvelukset, seurat, lähetystilaisuudet ja muut etävierailut työalueelta ilmas-toteemalla - Ilmastokestävyyden asiantuntijan uutiskirje 4 kertaa vuodessa	Yhteyspäällikkö, seurakuntavierailut, lähetystyön asiantuntijat, tapahtumakoordinaattori Palvelupäälliköt, lähetystyön asiantuntijat Ilmastokestävyyden asiantuntija Aamukahveista vastaava työntekijä	Jatkuva

	- Pyritään lisäämään verkostojen digitaalista tavoittamista ja verkkopohjaisia tapahtumia ja tempauksi Oulun hiippakunnan lähetysjuhlilla ja muissa hiippakunnallisissa tapahtumissa ilmasto- ja ympäristötyö esillä Lähetysseuran osuuksissa. Lähetysseuran virtuaaliset aamukahvit, ilmasto- ja ympäristöteema vähintään kerran vuodessa esillä. Lähetysseuran erilaiset ilmasto- ja ympäristömateriaalit (ystäväkirjeet, tasausmateriaalit, hartauspäivitykset, uutiset, videot jne.) voivat palvella myös seurakuntien luomakunta –teemaista hartaus- ja jumalanpalveluselämää. Seurakuntavierailuita tarjottaessa pidetään esillä ympäristö-/ilmastonäkökulmaa kertomalla, että työntekijöidemme matkat mieluusti toteutetaan julkisilla kulkuneuvoilla ilmasto- ja ympäristösyistä. - Suunnitellaan vierailut etukäteen alueellisesti, jotta vierailun aikana saadaan alueella mahdollisimman suuri kontaktimäärä ja vähennetään yksittäisiä matkoja samalle alueelle. Vaikuttaminen kansainvälisissä verkostoissa, esimerkiksi jäsenyydet Act Alliancen Climate Justice Reference Groupissa ja puheenjohtajuus Climate Program CoP:ssä jatkuvat. Lisäksi osallistuminen COP28 -ilmastoneuvotteluihin.	Viestintä, lähetystyön asiantuntijat, koko henkilöstö Yhteyspäällikkö, lähetystyön asiantuntijat, kaikki vierailuja tekevät Ilmastokestävyyden asiantuntija Vaikuttamistyön asiantuntija	
--	---	--	--

4.8. Leirit, retket ja muut tapahtumat	Lähetysseuran leireillä ympäristökasvatus nivoutuu laajaan kokonaiskuvaan maailmasta. Kumppaneiden kautta avautuu näköaloja ympäristömuutoksiin ja niiden vaikutuksiin. Ympäristöaiheet ovat esillä toiminnassa näkyvästi.	Päiväkummun henkilöstö, rippikoulu- ja lähetyskasvatuksen asiantuntija, Lähetystyön asiantuntijat	Jatkuva
	Lähetysseura toteuttaa erilaisia ilmasto- ja ympäristöteemaisia tapahtumia seurakuntien, rovastikuntien ja hiippakuntien kanssa ja voi toimia vierailijana esimerkiksi Kirkon ympäristöpäivillä.	Ympäristöasiantuntijat, Lähetystyön asiantuntijat, seurakunnissa vierailevat työntekijät	Jatkuva
	Lähetysseuran ympäristötyö ja -ohjelma ovat esillä Päiväkummun leirikeskuksessa.	Päiväkummun henkilöstö	Jatkuva
4.9. Rippikoulu ja isostoiminta	Ilmasto- ja ympäristöopetus on osa isoiskoulutusta Rippikouluissa luomakunta –teemat, sekä kestävä kehitys ovat osa opetusta sekä hartaus- ja jumalanpalveluselämää.	Rippikoulu- ja lähetyskasvatuksen asiantuntija	Jatkuva
4.10. Liikkuva seurakunta	Ei liity Lähetysseuran toimintaan		
4.11. Muut toimenpiteet	Lähetysseura on aktiivinen toimija ekoteologiassa ja tuo sitä esille myös seurakuntien suuntaan. Teologinen uutistunti ekoteologiasta 1/vuosi.	Teologinen asiantuntija	Vuosittain
	Ympäristö- ja ilmastoteemat näkyvät Lähetysseuran viestinnässä ja varainhankinnassa.	Viestintäyksikkö, varainhankinta-osasto	Jatkuva
	Lähetysseuran ympäristöpankista tiedotetaan aktiivisesti.	Viestintäyksikkö, varainhankinta-osasto	Jatkuva

5. JÄTEHUOLTO JA KIERTOTALOUS

Lähetysseura on jo edellisen ympäristöohjelman (2019–2023) aikana saanut tehtyä huomattavia parannuksia jätehuollon ja kiertotalouden suhteen:

- Helsingin toimistolla lajitellaan sekajäte, biojäte, metalli, lasi, muovi ja paperi (myös postitusjätettä viedään kartonkiroskikseen). Rubikin kiinteistön pohjakerroksessa on jäteastiat näille kaikille.
- Päiväkummussa lajitellaan myös sekajäte, metalli, lasi, muovi ja paperi, mutta biojätettä ei valitettavasti haeta erikseen.
- Kompurankärjessä on vain kaksi sekajäteastia. Kompurankärjessä on jätteiden lajitteluohjeet ja biojäte on kehoitettu viemään mukana.
- Muissa kiinteistöissä pyritään lajittelemaan asianmukaisesti ottaen huomioon kuntien/kaupunkien määräykset.

Työtä silti jatketaan yhtä suurella vakavuudella ja pyritään mahdollisuuksien mukaan myös soveltaa alue- ja maatoimistoihin, jos se on mahdollista paikalliset olosuhteen huomioiden. Erityisesti alue- ja maatoimistoissa voidaan soveltaa Lähetysseuran ilmastokoulutuksien ”kolmen R:n” periaatteita:

1. **Reduce** = vähennä
2. **Reuse** = uudelleen käytä
3. **Recycle** = kierrätä

Lähetysseuran tekemästä ”Building Resilience to Climate Change and Disasters” -manuaalista löytyy lisätietoa jätehuollosta ja kiertotaloudesta, mistä voi helpommin soveltaa alue- ja maatoimistoissa https://felm.suomenlahetysseura.fi/wp-content/uploads/2023/09/toolkit_building-resilience_english.pdf

Tavoite	Keinot	Vastuu	Aikataulu
5.1. Jätelaki	Lähetysseurassa pyritään ohjeistamaan jätelain mukaisessa etusijajärjestyksessä: - Jätteen synnyn ehkäisy - Jätteen hyödyntäminen tuotteina - Jätteen hyödyntäminen materiaalina - Jätteen hyödyntäminen energiana - Jätteen loppukäsittely Työntekijöille pidetty jätelakiin liittyvä koulutus edellisessä toimipisteessä. - Vastaava koulutus järjestetään uudelleen vuosien 2024–2028 aikana.	Koko henkilöstö Ympäristötyöryhmä	Jatkuva Vuonna 2024
5.2. Kunnalliset jätehuoltomääräykset	Ympäristötyöryhmä ja ilmastoasiantuntijat ovat apuna eri määräysten selvittämisessä. - Mahdollisuuksien mukaan myös maa- ja/tai aluetoimistot mukaan	Talousspalveluiden erityisasiantuntija, Ympäristötyöryhmä ja aluejohtajat	Jatkuva

	Tarpeen mukaan järjestetään koulutus, missä vaarallisia jätteitä ja kemikaaleja käsittelevät henkilöt tutustuvat jätelain määräyksiin: - Selvillä olo- ja tiedonantovelvollisuus (12§) - Vaarallisen jätteen pakkaamis- ja merkitsemisvelvollisuus (16§) - Vaarallisen jätteen sekoittamiskielto (17§) - Kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuus (118§) - Siirtoasiakirjat (121§) Harkitaan mahdollisuutta tähän myös ulkopuolinen konsultti pitämään koulutus.	Ympäristötyöryhmä ja konsultti	Tarpeen mukaan
5.5. Jätehuoltovastaava ja -koulutus	Koska Lähetysseuran kiinteistöt ja toimitilat ovat niin hajallaan ja itsenäisiä, ei Lähetysseuralla ole varsinaista jätehuoltovastaavaa, mutta vaarallisista jätteistä ja kemikaaleista vastaavat henkilöt toimivat myös jätehuoltovastaavina. Lisäksi tehdään yhteistyötä myös viestintäyksikön kanssa, kun viestitään henkilöstölle jätehuoltotoimenpiteistä. Eri kiinteistöjen ja toimitilojen lajittelupisteissä on selkeät kierrätysohjeet. - Eri kiinteistöjen ohjeistusta parannetaan kierrätysmahdollisuuksien kehittyessä. Kun kertakäyttötuotteita käytetään, valitaan mahdollisuuksien mukaan biohajoavia tuotteita, esim. muovittomia astioita, biohajoavia ilmapalloja ym. Erikseen vielä tapahtumiin ja koulutuksiin liittyvää koulutusta ja neuvontaa: - Mainitaan mahdollisuudesta ottaa kahvi mukaan kestopuoleen tai lounas omaan rasiin.	Erikseen nimetyt vastuuhenkilöt Viestintäyksikkö Talouspalveluiden erityisasiantuntija ja Ympäristötyöryhmä Hankintoja tekevät henkilöt Tapahtumajärjestäjät	Jatkuva Jatkuva Tarpeen mukaan Jatkuva Jatkuva

5.6. Kiertotalous	Kiertotaloutta harjoitetaan Lähetyseuran eri yhteyksissä niin hankinnoista elektroniikan korjaamiseen. Seuraavat keinot ovat jo käytössä mahdollisuuksien mukaan: - Korjataan uuden hankkimisen sijaan - Lainataan, vuokrataan, hankitaan leasing-sopimuksella (mahdollisuuksien mukaan) - Hankitaan palveluita tavarain sijaan (mahdollisuuksien mukaan) - Vähennetään tulosteiden ja kopioiden määrää suosimalla sähköisiä palveluja (katso kohta 11) - Hyödynnetään ylijäämämateriaaleja eri toiminnoissa (mahdollisuuksien mukaan)	Koko henkilöstö	Jatkuva
5.7. Lajittelun mahdollistaminen	Mahdollistetaan lajittelu kaikissa kiinteistöissä ja toimitiloissa niin paljon kuin mahdollista (huomioimisen arvoista, että osa toiminnasta on vuokrakiinteistöissä ja joudutaan noudattamaan vuokranantajan jättesopimuksia). - Eri jätteillä on omat astiat - Niihin omat lajitteluohjeet Lisäksi tuodaan Intraan/ohjeisiin linkki HSY:n appiin ja sivuille, jotta jokainen henkilöstöstä voi myös helposti itse etsiä tietoa.	Talouspalveluiden erityisasiantuntija	Jatkuva
5.8. Jätteiden määrän vähentäminen ja kierrätys	Ympäristökoulutuksen kautta valistetaan henkilökuntaa vähentämään jätteitä ja kierrättämään niitä oikein. - Jättemäärien seuranta pyritään aloittamaan osana hiililaskentaa, jolloin voidaan myös konkreettisesti seurata jätteiden määrän vähentymistä. Vähennyksen keinoja ovat muuan muassa seuraavat:	Koulutuskoordinaattori, Ympäristötyöryhmä ja talouspalveluiden erityisasiantuntija	Jatkuva

	- Harkitaan varsinkin tavarahankintojen tarpeellisuutta. - Vältetään moninkertaisesti pakattujen tuotteiden ostamista. - Tilataan tuotteita isommissa pakkauksissa siinä määrin kuin säilytystilat antavat myöten. - Jatketaan postituspahvien uudelleenkäyttöä. - Lisätään mainintoja mahdollisuudesta viedä hyötyjätteet lajitteluun ja neuvotaan, missä on lähin lajittelukeskus.		
5.9. Kompostointi	Lähetysseuralla on kiinteistöjä, joissa on kompostoitavat käymälät: - Kompurankärki: 3 kompostoivaa käymälää - Ranua: 2 kompostoivaa käymälää Näistä pidetään huolta asiaan kuuluvalla tavalla ja varmistetaan tarvittava ohjeistus niiden käyttöön.	Vaparin Kompurankärkivastaava ja talouspalveluiden erityisasiantuntija	Jatkuva
5.10. Muut toimenpiteet	Kiinteistöt tai toimitilat, joissa on viheralueita ja kuivakäymälöitä: - Viedään viheralueiden jätteet asianmukaiseen keräykseen tai kompostoidaan. - Huussin kompostoituja jätöksiä käytetään tontin pensaiden lannoitukseen. - Ohjeistetaan mökkeilijöitä laittamaan biojätteet jo kompostoitumassa olevaan säiliöön. Vanhan huussin säiliötä käytetään biostiana. Lisäksi Lähetysseuran tekemästä ”Building Resilience to Climate Change and Disasters” -manuaalista löytyy lisätietoa jätehuollosta ja kiertotaloudesta, mistä voi helpommin soveltaa alue- ja maatoimistoissa.	Päiväkummun toiminnanohjaaja, Vaparin Kompurankärkivastaava Ilmastoasiantuntijat ja hankehallinto	Jatkuva Jatkuva

	- Kaikki kehitysyhteistyökumppanit ovat käyneet koulutuksen läpi - Koulutuksia on pyritty soveltamaan aina hankemaasta riippuen		
--	--	--	--

6. RUOKA JA KEITTIÖT

Lähetysseuralla ei ole omaa keittiöhenkilökuntaa, joten sen takia kohtaa 6. voidaan noudattaa vain soveltuvin osin. Lähetysseuran ruokailut koostuvat työntekijöiden ruokailusta pääasiassa toimistolla ja sopimusravintoloissa, tarjoiluista sekä Päiväkummun ruokailuista. Helsingin toimiston tarjoilut joko ostetaan itse tai tilataan ulkopuoliselta toimijalta. Tapahtumia, esimerkiksi paneelikeskusteluita järjestetään myös muissa tiloissa, jolloin tarjoilut voivat tulla myös muualta.

Kirkon Ympäristödiplomin ohjeistusta suositellaan tarkastettavaksi aina tarjoiluista tilatessa: <https://evl.fi/ymparistodiplomi/ymparistokasikirja/ruoka-ja-keittiot>.

- Lisäksi eri kohtiin on kirjattu Kirkon Ympäristödiplomin ohjeistusta koskien eri kohtia

Tavoite	Keinot	Vastuu	Aikataulu
6.1. Ruokahävikin pienentäminen	Helsingin toimistoilla on hyvin harvoin tarjoiluja, joista ruokahävikkiä voisi jäädä. - Mahdolliset ylimääräiset tarjottavat työntekijöiden hyödynnettävissä. - Työntekijät syövät omat eväät tai ruokailevat toimiston läheisissä ravintoloissa. - Lisäksi toimistolla on biojäte mahdollisesti syntyvän ruokajätteen varalle Päiväkummun leirikeskuksen ruokahävikkiin pyritään vaikuttamaan tarjoilla osanottajalistoilla, jolloin ruokaa tilataan oikea määrä. - Ruokailut toteuttaa yrityspohjainen Vallesmanni, jonka etu on mahdollisimman vähäinen ruokahävikki. Rippikoulujen alkuinfoon lisätään ohjeistus ruuasta ja sen kunnioittamisesta ja ruokahävikin vähentämisestä.	Koko henkilöstö ja talouspalveluiden erityisasiantuntija	Jatkuva
6.2. Kertakäyttöastioista luopuminen	Lähetysseuran toimistolla Helsingissä, Päiväkummussa, Kompurankärjessä ja Ranualla on käytettävissä oikeat astiat ja kertakäyttöastioiden tarve on vain poikkeustapauksessa.	Koko henkilöstö ja talouspalveluiden erityisasiantuntija	Jatkuva

	Lähetysseura voi esittää yhteistyökumppaneilleen eri tapahtumien yhteydessä toiveen kertakäyttöastoiden minimoisesta.		
6.3. Reilun kaupan tee ja kahvi	Lähetysseuran tiloissa (Helsinki, Päiväkumpu ja Rannan Kangaslampi) tarjotaan Reilun kaupan kahvia ja teetä.	Talouspalveluiden erityisasiantuntija	Jatkuva
6.4. Kasvisruoka	Nyrkkisääntönä on, että Lähetysseuran kaikissa tapahtumissa, seminaareissa, kutsuvierastilaisuuksissa tarjotaan kasvisruokaa - Vegaaniruoka pyritään tarjoamaan vegaanista ruokaa sitä erikseen pyydettyäessä. Lähetysseuran rippileireillä ja yleisemmin Päiväkummun tapahtumissa vähintään joka toinen ruoka on kasvisruoka. - Kasvisruoka- ja vegaaniruokavalio saatavilla toivottaessa kaikilla leireillä. - Tästä jatketaan vielä keskustelua.		Jatkuva
6.5. Reilun kaupan seurakunta ja tuotteet	Lähetysseura on Reilukauppa ry:n jäsenjärjestö pyrkien edistämään Reilua kauppaa Suomessa. - Pyritään osallistumaan myös Reilun kaupan viikkoon https://reilukauppa.fi/reilun-kaupan-viikko/ tai tehdä ympäristöviestintää asiasta Lähetysseuran omissa tiloissa (toimistot, Päiväkumpu, Kangaslampi) tarjoillaan Reilun kaupan teetä ja kahvia. - Yhteistyökumppaneille (tapahtumat, vierailut, koulutukset) voidaan esittää kehittämisideana Reilun kaupan suosimista. - Dylan Bölen, jossa työntekijät usein ruokailevat, kahvi ja tee eivät ole Reilun kaupan tuotteita, mutta asiasta voidaan tehdä pyyntöjä.	Talouspalveluiden erityisasiantuntija, seurakuntayhteydet, viestintäyksikkö ja tapahtumatuottajat	Jatkuva

6.6. Lähiruoka	Lähiruoan suosimista pyritään lisäämään Lähetysseurassa ja siinä pidetään ohjenuorana ympäristödiplomin ohjeistusta. Tarjouspyynnössä voidaan esimerkiksi edellyttää, että tarjoaja huomioi raaka-aineiden hankinnassaan: - Tuoreuden ja jäljitettävyyden - Salmonellavapauden - Sesonginmukaisuuden - Luomun - Kasvisruoan Hankinnoissa voidaan käyttää kriteereinä myös esim.: - Tuotteiden jäljitettävyyssjärjestelmää - Hormoni- ja lääkejäämävapautta Ruokapalveluita kilpailutettaessa voidaan vaatia, että ruokalistalle on suunniteltava: - Vuodenaikoihin liittyviä ruokia - Paikallisia perinneruokia - Kausiruokia Huomioisen arvoista, että Lähetysseuralla ei ole omia keittiöitä, joten tätä ohjeistusta joudutaan noudattamaan tilaisuus- ja tapahtumakohtaisesti.	Talouspalveluiden erityisasiantuntija, seurakuntayhteydet ja tapahtumatuottajat	Jatkuva
6.7. Kasvisruoan käytön lisääminen	Kuten kohdassa 6.4. todettiin, niin nyrkkisääntönä on, että Lähetysseuran kaikissa tapahtumissa, seminaareissa, kutsuvierastilaisuuksissa tarjotaan kasvisruokaa - Vegaaniruoka pyritään tarjoamaan vegaanista ruokaa sitä erikseen pyydettyäessä.	Talouspalveluiden erityisasiantuntija, seurakuntayhteydet ja tapahtumatuottajat Päiväkummun henkilöstö	Jatkuva Alkaen 2024

	Ympäristöohjelma tehdään julkisesti saatavalle koko henkilöstölle. Lisäksi ympäristöohjelmassa on laitettu kriteereiksi kolme ympäristötaphtumaa vuosittain, joten siinä voidaan myös hyödyntää yhtenä teemana ruoan ympäristökuormitusta ja mahdollisuuksia pienentää sitä yhdistettynä ekoteologiaan.	Talousspalveluiden erityisasiantuntija ja kiinteistövastaava Ympäristötyöryhmä	Jatkuva
6.13. Vastuulliset elintarvike- ja ruokapalveluhankinnat	Kuten mainittu, Lähetysseuralla ei ole omaa keittiöhenkilökuntaa ja Lähetysseura ei juurikaan tee hankintoja Lähetysseurana vaan henkilöstö tekee esimerkiksi kokoustarjoiluita itsenäisesti. - Tässä luotetaan siihen, että henkilöstö käy heille tarjottavissa ympäristökoulutuksissa Ranualla hyödynnetään paikallista tuotantoa ja reilun kaupan tuotteita.		
6.14. Muut toimenpiteet	Lähetysseuran tekemässä ”Building Resilience to Climate Change and Disasters” manuaalissa mainitaan kasviruokailu yhtenä keinona pienentää kasvihuonekaasuja. - Julkaisu on kolmella eri kielellä (englanti, espanja ja ranska) - Kaikki kehitysyhteistyön kumppanit ovat käyneet julkaisuun perustavan koulutuksen Lisäksi toteutetaan ruokaan liittyvää ympäristökasvatusta seurakunnissa, kuten ”ilmastonmuutos lautasella”.	Ilmastoasiantuntijat	Jatkuva

7. ENERGIA, KIINTEISTÖT JA KIINTEISTÖNHOITO

Tässä osiossa käsitellään Lähetyseuran Suomen ja ulkomaan toimintaan kuuluvia rakennuksia tai kiinteistöjä. Rakennukset tai kiinteistöt voivat olla Lähetyseuran omistuksessa tai vuokrattavana. Tämän lisäksi Lähetyseuran omistuksessa on kokonaan tai osittain useita kiinteistöjä, joita on saatu esimerkiksi testamenttilahjoituksina. Näissä ei kuitenkaan pääasiassa ole omaa toimintaa (Lähetyskirkko yritetään vuokrata vuoden 2024 aikana).

Huomio: Lähetyseuran tulevat kiinteistöt ja toimitilat tulevat automaattisesti myös osaksi ympäristöohjelmaa, vaikka niitä ei tässä olekaan erikseen mainittu.

Tavoite	Keinot	Vastuu	Aikataulu
7.1. Rakennusrekisteri Basis ja energiakulutuksen seuranta	Energiankulutusseuranta ympäristöraportissa seurataan energiankulutusta. Tavoitteena energiankulutuksen vähentäminen osana hiililaskentaa.	Talouspalveluiden erityisasiantuntija	Jatkuva
7.2. Kiinteistöstrategia	Lähetyseuralla on syksyllä 2023 menossa Suomen ja ulkomaan kiinteistöjen ja tilojen tarkastelu. Tarkastelu on pääasiassa keskittynyt: - Tilojen käyttöasteisiin - Luopumisperiaatteiden tekemiseen - Ylimääräisten tilojen jälleenvuokraamismahdollisuus - Selvitetään, mihin kiinteistöihin tarvitsee tehdä kuntotarkastus Lisäksi vuonna 2024 tehdään eri kiinteistöjen esteettömyyskartoitukset. Tarvitaan kiinteistöstrategia, mikä pyritään tehdä vuoden 2024 aikana.	Hallinto- ja talousjohtaja Vammaisinkluusion asiantuntija Hallinto- ja talousjohtaja	Jatkuva Vuosi 2024 Vuosi 2024
7.3. Energiavastaava	Lähetyseuran energiavastaava on talouspalveluiden erityisasiantuntija ja hänen vastuullansa on: - Koordinoida energiankulutuksen seuranta - Koordinoida energiankulutuksen vähentämiseksi tehtäviä toimenpiteitä	Vastuu: talouspalveluiden erityisasiantuntija Hiilijalanjälkilaskenta: ilmastoasiantuntija	Vuosittainen

	- Koordinoida työntekijöille järjestettävää energiakoulutusta	Työn tukeminen ja jalkauttaminen: Ympäristötyöryhmä	
7.4. Tilojen käyttö	Laitetaan Pasilan toimisto vuokralle joko osittain tai kokonaan pienen käyttöasteen takia sekä etsitään uusi sopivampi tila, jos Pasilan toimisto saadaan vuokrattua. Lisäksi tehdään jatkuvaa tarkistamista mahdollisesti myytävistä kiinteistöistä tai muusta omaisuudesta, erityisesti testamenttien kohdalla (kohdan 7.2. mukaisesti).	Hallinto- ja talousjohtaja	Jatkuva
7.5. Uusiutuva energia	Lähetysseuran Suomen kiinteistöissä on 100 % uusiutuvat sähkösopimukset. - Huomioitava, että Päiväkummussa on lisäksi öljylämmitys, ilmalämpöpumput ja aurinkopaneelit. Alue- ja maatoimistoissa pyritään myös uusiutuvan energian käyttöön, mutta olosuhteiden pakosta voidaan tehdä myös muunlaisia energiasopimuksia.	Vastuu: talouspalveluiden erityisasiantuntija Hiilijalanjälkilaskenta: ilmastoasiantuntija	Jatkuva
7.6. Kiinteistöhuoltojärjestelmä	Lähetysseuralla ei ole kiinteistöhuoltojärjestelmää. Päiväkummun huolloista pidetään käsikirjanpitoa kiinteistöhuollon toimesta.	Talouspalveluiden erityisasiantuntija	Jatkuva
7.7. Energiankulutuksen vähentäminen ja energiatehokkuus	Lähetysseurassa aletaan myös seuraamaan energiankulutusta kuukausitasolla (joko kulutuksen tai kustannusten mukaan): - Vaikka energia onkin pääosin uusiutuvaa, niin energiankäyttöä pyritään silti vähentämään mahdollisuuksien mukaan. Kohdassa 11 (Toimistotyö) on erikseen käsitelty toimistyön kannalta keinoja, miten energiatehokkuutta voitaisiin lisätä ja energiankulutusta vähentää.	Vastuu: talouspalveluiden erityisasiantuntija Hiilijalanjälkilaskenta: ilmastoasiantuntija	Kuukausittain tarkastelu, vuosittain koonti.

7.8. Kiertotalous uudis- ja korjauskentämisessä	Ei koske Lähetyseuraa.		
7.9. Kiinteistöjen puhtaanapito	Siivouspalveluita kilpailutettaessa pyydetään palveluntarjoajilta ympäristöselvitystä. Kysytään esimerkiksi: - Käytettyjen aineiden ja tekniikoiden ympäristöystävällisyyttä ja ympäristömerkintöjä - Haitallisimpien aineiden välttämistä: esim. fosfaatit, fosfonaatit, kloori, EDTA, NTA (ks. ympäristödiplomin luku 7.4.) Eri kiinteistöihin hankitaan ympäristömerkittyjä siivoustuotteita. - Ohjeistetaan myös mökin käyttäjiä, jotka ostavat tuotteita, ostamaan ympäristömerkittyjä. Varmistetaan, että ohjeet ovat ajan tasalla ja helposti kaikkien saatavissa. - Myös tarpeen mukaan huomioidaan kieli- syyskysymykset.	Talouspalveluiden erityisasiantuntija, Päiväkummun toiminnanohjaaja Kiinteistövastaava Talouspalveluiden erityisasiantuntija	Jatkuva Vuosittain kevätsiivouksen yhteydessä Vuosittain kevätsiivouksen yhteydessä
7.10 Rakennusalan, kiinteistöhoito ja puhtaanapidon koulutus	Ei koske Lähetyseuraa.		
7.11. Muut toimenpiteet	Lähetyseuran ympäristöohjelmassa on kohta 11, mikä erityisesti kiinnittää huomiota toimistotyöhön ja sen mahdollisuuksiin vähentää ympäristökuormitusta.	Ympäristötyöryhmä	Jatkuva

8. HAUTAUSMAAT JA VIHERALUEET

Kohta 8 koskee vain osittain Lähetyssseuraa, sillä Lähetyssseuralla ei ole hautausmaita, mutta testamenttilahjoittajien hautoja hoidetaan. Lisäksi Lähetyssseuralla on pieniä viheralueita Päiväkummussa ja Kompurankärjessä sekä Ranualla. Lähetyssseura silti haluaa kantaa vastuunsa ja edistää kestäviä ympäristöarvoja niissä kohteissa, kun se on mahdollista.

Lisäksi Lähetyssseuralla on hankkeissaan ympäristötyötä ja osittain myös vihertämistä, mitä katsotaan tapauskohtaisesti huomioiden hankkeen olosuhteet. Pääperiaatteena on silti, että Lähetyssseuran hankkeiden tulisi edistää:

- Biodiversiteetin kasvattamista
- Maaperän parantamista
- Ravinteidenkierron edistäminen

Tavoite	Keinot	Vastuu	Aikataulu
8.1. Hautausmaan hoitosuunnitelma	Tehdään jatkossakin hautasopimuksia perennanistutuksilla ja vain kesähoidolla.	Seurakunta- ja varainhankinta-osasto	Jatkuva
8.2. Perennanhoito	Tehdään jatkossakin hautahoitosopimuksia perennanistutuksilla ja vain kesähoidolla.	Seurakunta- ja varainhankinta-osasto	Jatkuva
8.3. Hautausmaiden ja viheralueiden kulttuuriarvojen inventointi	Ei koske Lähetyssseuraa.		
8.4. Hautausmaiden, piha- ja puisto-alueiden luontoarvojen inventointi	Ei koske Lähetyssseuraa.		
8.5. Kevyemmän hoidon alueet	Ei koske Lähetyssseuraa.		
8.6. Monivuotiset kasvit	Ei koske Lähetyssseuraa.		
8.7. Vieraslajien torjunta	Ei koske Lähetyssseuraa.		
8.8. Kemikaalihaittojen ehkäisy	Vältetään jatkossakin lannoitteiden ja torjunta-aineiden käyttöä (esim. Päiväkumpu ja Kompurankärki)	Talouspalveluiden erityisasiantuntija	Jatkuva
8.9. Vedenkulutuksen pienentäminen	Valitaan sopivia luonnonkasveja ja/tai lajikkeita, jotka ne kestävätkä kuivuutta paremmin. (esim. Päiväkumpu ja Kompurankärki)	Talouspalveluiden erityisasiantuntija	Jatkuva

8.10. Koneiden ympäristövaikutukset	Ei koske Lähetysseuraa (toki urakointisopimuksissa voidaan yrittää vaikuttaa koneiden ympäristövaikutusten pienentämiseen).		
8.11. Vainajan tuhkaamisen ympäristövaikutukset	Ei koske Lähetysseuraa.		
8.12. Hautaukseen liittyvät ekologiset vaihtoehdot	Ei koske Lähetysseuraa.		
8.13. Hautojen hoitoon ja vainajien muistamiseen liittyvät ympäristönäkökulmat	Ei koske Lähetysseuraa.		
8.14. Hautakivien uusiokäyttö	Ei koske Lähetysseuraa.		
8.15. Hautausmaiden ympäristökasvatuksellisten arvojen hyödyntäminen	Ei koske Lähetysseuraa.		
8.16. Hautausmaahenkilöstön ympäristökoulutus	Ei koske Lähetysseuraa.		
8.17. Muut toimenpiteet	Lähetysseurassa on myös ollut suunnitteilla erilaisia ideoita, missä voitaisiin toimia yhdessä kirkkokomppanien nuorten kanssa. Tavoite olisi ympäristö- ja vihertämisessä luomakunnasta huolehtimisen hengessä. Tämä voitaisiin järjestää osittain osana hankkeita tai sitten aivan omina hankekokonaisuuksina. Keinoina voisi olla mm. erilaiset kilpailut.	Asiantuntijat, hankehallinto ja varainhankinta	Jatkuva

9. METSÄNHOITO

Lähetysseuralla on useita, lähinnä testamenttilahjoituksina saatuja kiinteistöjä, joihin osaan kuuluu myös metsää. Useimmat metsät ovat kuitenkin varsin pieniä, (alle 10 ha) eivätkä ne ole olleet talouskäytössä. Osassa omistuksista on myös hallintaoikeus kiinteistössä asuvalla tai omistus on vain osittainen, jolloin Lähetysseura ei välttämättä voi toteuttaa ympäristöohjelmaa niissä.

Suurempia metsiä Lähetysseuran hallinnassa on kolme (syksy 2023):

- Hartolan metsä (154 ha): Hallinta on luovutettu yhteismetsäyhtiölle (EKO), joten tämän hoitoon ei näin ollen suoraan voida vaikuttaa.
- Rauman metsä (7 ha): Ikimetsä on luovutettu kokonaan luonnonsuojelualueeksi, joten tämän hoitoon ei näin ollen suoraan voida vaikuttaa.
- Ranuan kiinteistö, metsä ja peltö (204 ha): Laaja metsä, josta 2,2 ha on suojeltu. Kiinteistön rakennusten reunassa on tehty hakkuita. Lopun osalta on tehty METSO-kartoitus, mutta metsää ei ole toistaiseksi saatu METSO-kohteeksi.

Tavoite	Keinot	Vastuu	Aikataulu
9.1. Metsäsuunnitelma	Mikäli saadaan tulevaisuudessa lahjoituksina uusia metsäomistuksia, niin selvitetään niiden tila: - Olemassa oleva metsäsuunnitelma - Mahdollisuus metsälain luontokohteeksi - Luonnonsuojelulain luontotyyppi - Metsän FSC tai PEFC sertifikaatti Mahdollisuuksien mukaan tehdään metsäkohteesta hiiltä lisäävä kohde.	Talouspalveluiden erityisasiantuntija	Jatkuva
9.2. Metsien sertifiointi	Selvitetään ja mahdollisuuksien mukaan sertifioidaan.	Talouspalveluiden erityisasiantuntija	Jatkuva
9.3. METSO-ohjelma	Seurataan ja mahdollisuuksien mukaan liitytään METSO-ohjelmaan.	Talouspalveluiden erityisasiantuntija	Jatkuva
9.4. Vapaaehtoisten luontokohteiden suojelu	Seurataan ja mahdollisuuksien mukaan tehdään vapaaehtoista luontokohteiden suojelua.	Talouspalveluiden erityisasiantuntija	Jatkuva
9.5. Hakkuiden siirtäminen pois lintujen pesimäkaudelta	Ei koske Lähetysseuraa.		
9.6. Metsien monimuotoisuuden turvaaminen	Tapauskohtaisesti riippuu, onko osana metsänhoitosuunnitelmaa.	Talouspalveluiden erityisasiantuntija	Jatkuva
9.7. Lajien suojelutoimenpiteet	Tapauskohtaisesti riippuu, onko osana metsänhoitosuunnitelmaa.	Talouspalveluiden erityisasiantuntija	Jatkuva

9.8. Metsien ja soiden kunnostus ja ennallistaminen	Lähetysseuralla on tällä hetkellä omistuksessa vain yksi metsä, jossa on mahdollista tehdä soiden ennallistamista (Ranua).	Talouspalveluiden erityisasiantuntija ja ilmastoasiantuntijat	Jatkuva
	Soiden ennallistamista on tarkoitus seurata erilaisin menetelmin, kuten satelliittidatan avulla. - Tietoa voidaan sitten hyödyntää varainhankinnassa ja viestinnässä	Talouspalveluiden erityisasiantuntija ja ilmastoasiantuntijat	Jatkuva
9.9. Vesistöt	Lähetysseuralla ei ole varsinaisia vesistöalueita, mutta jotkut kiinteistöt sijaitsevat vesistöjen vieressä. Silloin kiinteistöllä on käytössään seuraavat tavat: - Luonnonmukaiset pesuaineet - Jätevedenkäsittely - Kuivakäymälät Huomioitavaa, että uusia keinoja keksittäessä, ne täydennetään listaan ja aloitetaan toteuttamaan välittömästi.	Talouspalveluiden erityisasiantuntija	Jatkuva
9.10. Hiilivarastot ja hiilinielut	Kun (riittävän suuret) metsät siirtyvät Lähetysseuran hallintaan, niin niihin pyritään lisäämään hiilensidontaa.	Ilmastoasiantuntija ja Ympäristötyöryhmä	Jatkuva
	Haasteena on pitkäjänteinen työ, jossa puhutaan kymmenistä vuosisataa sekä baselinen tekeminen tapauskohtaisesti, jotta voidaan seurata hiilensidontaa. - Lähetysseuralle tehtyä hiilensidonnasta lasuria muokataan vastaamaan myös Suomen oloihin, jolloin voidaan tehdä vuosittaista arviointia hiilensidonnasta.	Ilmastoasiantuntija	Vuoden 2024 aikana
9.11. Ekosysteemin hyödyntäminen	Yksittäisiä tapauksia, joissa Lähetysseura voi ylläpitää ja hyödyntää ekosysteemiä: - Päiväkummun luontopolku	Talouspalveluiden erityisasiantuntija	Jatkuva

	- Ranuan Kangaslammin tilan luontopolku, pihapiirin perinnemaisema ja luonnonsuojelualue Näitä voidaan yrittää laajentaa tai lisätä mahdollisuuksien mukaan. Kirkon Ympäristödiplomissa seuraavia esimerkkejä: - Luontopolun perustaminen, mukana opasteet (vireillä Ranualla) - Tehtävärastit luontopolulle (vireillä Ranualla) - Pitkospuut (vireillä Ranualla) - Lintutornit - Leirikirkot - Geokätköt (mahdollisesti Ranualla ja Päiväkumpuun) - Hiljaisuuden paikat (vireillä Ranualla) - Saavutettavuuden ja esteettömyyden huomioon ottaminen - Metsänhoidolliset tempaukset, istutuskoot, tutustumisretket, sieniretket - Kaupunkimetsien ja taajamien läheisyydessä sijaitsevien metsien monimuotoisuuden ja virkistysarvojen turvaaminen		Kangaslammin luontopolku vuoden 2024 aikana
9.12. Viljelymaat	Ranualla on vuokratilajellyn maata noin 7 ha, mutta tähän ei ole tehty vuokraajan kanssa erillistä kriteeristöä. - Jos vuokrasopimus uusitaan, niin sitten otetaan sopimukseen olennaiseksi osaksi myös luonnonmukainen maatalous.	Talousohjelmien erityisasiantuntija	Mahdollisuuksien mukaan
9.13. Metsäkoulutus	Lähetysseura pitää muuta ympäristökoulutusta. - Tarpeen mukaan valitaan teemaksi myös metsät. - Lisäksi harkitaan erillisen konsultin käyttämistä tässä.	Ympäristötyöryhmä	Jatkuva

	Huomioisen arvoista on, että kaikki Lähetyseura järjestää ympäristökoulutusta 11 eri maassa kumppaneilleen, joten koulutus esimerkiksi metsien tärkeydestä on huomattavan suurta myös Suomen ulkopuolella ja sitä kautta vaikuttavaa.		
9.14. Muut toimenpiteet	Lähetyseura tukee metsityshankkeita ja lisäksi Ympäristöpankin avulla tuetaan puiden istutusta. Metsien istutuksen rinnalla on yhtä tärkeää myös: - Olemassa olevan metsän suojelu - Olemassa olevan metsän ennallistaminen Tässä voidaan myös hyödyntää satelliittidataa, jotta nähdään kehitys eri vuosien varrella. - Samalla myös kartoitetaan ja kehitetään Lähetyseuran etämonitoroinnin mahdollisuuksia hyödyntäen satelliittidataa.	Varainhankinta, ilmastoasiantuntijat ja hankehallinto	Jatkuva, erityisesti uusia hankkeita suunniteltaessa

10. LIIKENNE

Lähetysseurassa suurimmat päästöt tulevat lentomatoista työalueille ja -alueilla, mutta siihen on myös pyritty kiinnittää huomiota ja pienentää päästöjä jo edellisen ympäristöohjelman aikana (2019–2023). Edellisen ympäristöohjelman aikana tosin oli Covid-19, joten tarkkaa lentoliikenteen vähentymää on hankala todentaa: päästöjen pienentyminen ei välttämättä johtunut arvovalinnoista vaan kansainvälisistä lentokielloista.

- Matkustusohjesäännössä on kielletty Suomessa lentäminen.
- Ohjeistus: Lennontarjoajan sivuilla on usein tietoa lentomatojen- ja muotojen hiilidioksidipäästöistä.

Suomessa matkustus suuntautuu erityisesti seurakuntiin ja kouluihin sekä yhteistyökumppaneiden luo ja tapahtumiin niin pääkaupunkiseudulla kuin sen ulkopuolella. Koska Lähetysseuralla ei ole omia autoja Suomessa, käytetään varainhankinta- ja näkyvyytapahtumissa joko työntekijöiden omia autoja tai vuokrattuja (paketti)autoja. Toimiston muutto Pasilaan on parantanut mahdollisuuksia kulkea toimistolle julkisilla ja samaan aikaan toisaalta Covid-19:n jälkeinen aika on lisännyt etätoita, jolloin toimistolla kuljetaan huomattavasti vähemmän.

- Matkustussääntöohjeessa on selvät ohjeet eri matkustusmuotoihin Suomessa.
- Ohjeistus: Vuokrausyritysten sivuilla on vaihtelevasti saatavilla autojen päästötaso- tai polttoaineenkulutus.

Alueilla on vastaavasti taas muutamia Lähetysseuran omistamia autoja. Työalueilla Lähetysseuran työntekijöiden käytössä olevat autot ovat joko työntekijöiden omia, kumppanien tai yksittäistapauksessa Lähetysseuran omistamia ajoneuvoja. Useilla työalueilla tiestö ja liikenneolosuhteet vaativat ajoneuvolta huomattavia maasto-ominaisuuksia ja polttoainevaihtoehtona on lähinnä fossiiliset polttoaineet.

- Matkustusohjesääntö koskee myös ulkomailla tapahtuvaa toimintaa.
- Ohjeistus: Liikenteen päästöihin voidaan vaikuttaa autojen hyvällä huollolla, autojen mitoittamisella tarpeen mukaan ja välttämällä tarpeetonta ajoa.

Lopuksi on huomioitava, että Lähetysseuran kokonaisvaltaista työtä ei ole mahdollista toteuttaa ilman lentämistä ja tässä tulee Lähetysseuran suurin haaste päästä hiilineutraaliksi, mutta tärkeää on silti tarkastella matkustamista kriittisesti ja tehdä parhaansa päästöjen pienentämisen suhteen.

Tavoitteet	Keinot	Vastuu	Aikataulu
10.1. Matkustussääntö	Lähetysseuralla on matkustussääntö: - Päivitetty viimeksi 2023 - Osana koko henkilöstön perehdytystä Liikenteen lisäksi matkustusohjesääntö pitää sisällään myös Suomen majoitusohjeet.	Hallinto ja talousosasto ja koulutuskoordinaattori	Jatkuva
10.2. Matkustus- ja kuljetustarpeen vähentäminen	Harkitaan, kuinka monta on tarpeen osallistua lentämällä tiettyihin tilaisuuksiin ja pohditaan vaihtoehtoisia tapoja:	Osastojen johtajat ja koko henkilöstö	Jatkuva

	- Tiedotetaan henkilöstölle polkupyörällä saapumiseen liittyvästä kulkemisesta ja tiloista Pasilassa - Selvitetään työmatkaedun tarjoamista osana nykyistä virkistys- tai nykyisen virkistysedun lisäksi - Selvitetään mahdollisuutta työsuhdepyöräetuun Lisäksi pohditaan keinoja, miten työmatkaliik- mista voitaisiin kehittää ja tukea myös työalu- eilla.	Henkilöstöpäällikkö, HR-asi- antuntijat ja Ympäristötyö- ryhmä	Jatkuva
10.4. Julkisen liikenteen hyödyntä- minen	Katso kohta 10.3. sovelletaan samoja periaat- teita yhteisesti molemmissa kohdissa (10.3. ja 10.4)	Katso kohta 10.3.	Katso kohta 10.3.
10.5. Vaihtoehtoiset ajoneuvojen energialähteet ja vähäpäästöisyys	Ensisijaisesti valitaan päästöttömiä energianläh- teitä, mutta poikkeuksia huomioiden voidaan valita muitakin: - Laitevalmistajan suosittelemia tai - Markkinoilla olevia puhtaimpia vaihto- ehtoja, kuten täyssynteettisiä öljyjä. Lisäksi eri kiinteistöjen (kuten Päiväkumpu) huoltotoimenpiteissä noudatetaan myös pääs- töttömien energialähteiden hierarkiaa. - Toisin sanoen siis lähdetään ensin pääs- töjen vähentämisestä ja sitten siirrytään energiamuotojen tarkastamiseen. Työalueille polttoaineita ostettaessa noudate- taan parasta mahdollista harkintakykyä. - Tässä on alueellisesti suuria eroja ja mahdollisuuksia vaikuttaa. - Hyvä silti ottaa myös pienetkin teot huomioon.	Tapahtumajärjestäjä Päiväkummun toiminnanoh- jaaja (Apupapu), Kangaslam- min toiminnasta vastaava	Jatkuva

	- Kehitetään tapoja jakaa materiaalia helpommin kumppaneille ja kumppanien välillä. Varmistetaan, että etäkokouksien järjestäminen on henkilöstölle toimivaa ja mielekästä. - Muistetaan eri kielisyydet tapaamisissa - Tarpeen mukaan kokoukset tallennetaan Huomio: Ympäristötyöryhmä teki ympäristöveetoimuksen Lähetysseuran johtoryhmälle muutoksen neuvotteluiden aikaan - Tiukkenevassa taloustilanteessa ei tingitä ekologisuudesta.	Koko henkilöstö	Jatkuva
--	---	-----------------	---------

11. TOIMISTOTYÖ

Kirkon Ympäristödiplomissa ei olla erikseen spesifioitu kohtaa toimistotyöstä, mutta Lähetysseurassa halutaan silti kiinnittää huomioita kokonaisvaltaisesti toimintaansa ja toimistotyössä on myös mahdollisuudet vaikuttaa ympäristöön sekä säästää luonnonvaroja. Sen takia ympäristöohjelmaan on lisätty kohta 11. Sitä sovelletaan tarpeen mukaan eri kiinteistöissä sekä alue/maatoimistoissa. Toimistotyössä merkittäviä ympäristövaikutuksia ovat mm. energian- ja paperinkulutus, joihin on kiinnitetty huomiota jo edellisen ympäristöohjelman (2019–2023) aikana.

- Ympäristöohjelmassa on erikseen kohta 7 liittyen energiaan, mutta kohta 11 haluttiin nostaa vielä erikseen esiin, jotta koko henkilöstö löytää helppoja tapoja omalla käytöksellään pienentää energiankulutusta.
- Lähetysseurassa on pyritty noudattamaan paperittoman toimiston periaatteita ja M-Files tiedonhallintajärjestelmä. Huomioisen arvoista on, että uusi vaihtuvien työpisteiden toimisto on auttanut tässä huomattavasti.

Tavoite	Keinot	Vastuu	Aikataulu
11.1. Osallistetaan henkilöstö ideoi- maan ympäristötehokkaita ratkaisuja	Tiimipalavereissa/osastokokouksissa keskustellaan hyvistä käytänteistä ja vastaavasti myös haasteista ympäristönäkökulman huomioonottamisessa. - Ympäristötyöryhmä tekee kyselylomakkeen, mitä voidaan käydä läpi tiimipalavereissa/osastokokouksissa (Kobotools) - Ympäristötyöryhmä tekee koontia vuosittain henkilöstön ehdottomista keinoista, miten ympäristöä voitaisiin säästää.	Ympäristötyöryhmä, koko henkilöstö ja ilmastoasiantuntijat	Jatkuvaa
	Tavoite: Vuosittain kerätään yhteen hyvät käytänteet ja tuodaan ne henkilöstön tietoon. - Kehitetään tapaa jakaa tietoa eri CoP:ien ja maa- ja/tai aluetoimistojen kesken		Vuosittain
	Käännetään ympäristöön liittyvää materiaalia myös eri kielille, jotta se tavoittaa helpommin koko henkilöstön - Lisäksi eri kieliversioilla on helpompi jakaa tietoa myös kumppanien kanssa		Mahdollisuuksien mukaan

11.2. Parannetaan toimiston energia- tehokkuutta muuttamalla ja/tai yllä- pitämällä käytötapoja.	Pidetään Intraa ajan tasalla ja informoidaan siellä erilaisista tavoista vähentää energiankulutusta - Lisäksi laitetaan harkintaan erilaisia teemaviikkoja, kuten energiansäästöviikkoa ”miten sinä säästät energiaa?”	Koulutuskoordinaattori, Talouspalveluiden erityisasiantuntija ja IT-yksikkö sekä Ympäristötyöryhmä	Jatkuva
	Selvitetään, mitä kaikkia laitteita voidaan ajastaa automaattisesti pois päältä/valmiustilaan yöksi. Esimerkkejä nykyisessä ja tulevilla toimitiloissa: - Yleisten tilojen valot - Vessojen valot - Kokoushuoneiden näytöt - Monitoimitulostimet ovat ajastuksella Listaa täydennetään sitä mukaa, kun löydetään lisää ajastettavaa ja/tai saadaan uusia ideoita henkilöstöltä.	IT-yksikkö	Jatkuva
	Lisäksi jokainen henkilöstössä pitää huolen, että turha elektroniikka suljetaan, ellei se ole käytössä. - Apua esimerkiksi tietokoneasetuksiin voi pyytää IT-yksiköltä	Koko henkilöstö ja IT-yksikkö	Jatkuva
11.3. Pidetään yhdessä huolta käyttöomaisuudesta	Käytetään työvälineitä ja muuta käyttöomaisuutta niiden kuuluvalla tavalla ja kunnioittavasti: - Asioiden rikkoutuessa otetaan heti yhteyttä talouspalveluiden erityisasiantuntijaan	Koko henkilöstö	Jatkuva
11.4. Vähennetään paperin kulutusta	Jatketaan M-Filesin käyttöä pääasiallisena paikkana dokumentoida ja jakaa tietoa. - Tarjotaan koulutusta ja ohjeistusta tarpeen mukaan.	Koko henkilöstö	Jatkuva
	Ylläpidetään Intrassa ohjeita paperin kulutuksen vähentämisestä, joista esimerkkeinä: - Kahden sivun tulostamisesta yhdelle sivulle - Paperittomia teemaviikkoja	Koulutuskoordinaattori	Jatkuva

	Jatketaan turvatulostuksen käyttöä ja seurataan tulostusmääriä: - IT-yksikkö ja talouspalvelut huolehtivat, että monitoimilaitteet toimivat ja on tietoturvallisia käyttää - Talouspalvelut seuraa tulosteiden käyttöä ja siitä raportoidaan vuosittain	IT-yksikkö, talouspalveluiden erityisasiantuntija, Ympäristötyöryhmä	Jatkuva
--	---	--	---------